Stadskerk Nijmegen, 20 maart 2022, Derde zondag Veertigdagentijd,
voorganger: ds. Paul Oosterhoff (PKN)

[1e lezing: Exodus 6,2-8] (Nieuwe Bijbelvertaling)
2 God zei tegen Mozes: 'Ik ben de HEER. 3 Ik ben aan Abraham, Isaak en Jakob verschenen
als God, de Ontzagwekkende, maar mijn naam HEER heb ik niet aan hen bekendgemaakt. 4
Ik heb met hen mijn verbond gesloten en Kanaän aan hen beloofd, het land waarin zij als
vreemdeling hebben gewoond. 5 Ik heb het gejammer van de Israëlieten over de
slavenarbeid die hun door de Egyptenaren is opgelegd gehoord, en dat heeft mij aan die
belofte herinnerd. 6 Daarom moet je dit tegen hen zeggen: "Ik ben de HEER. Ik zal de last die
de Egyptenaren jullie opleggen van je afnemen, ik zal jullie uit je slavenbestaan bevrijden.
Met opgeheven arm zal ik jullie verlossen en de Egyptenaren zwaar straffen. 7 Ik zal jullie
aannemen als mijn volk, en ik zal jullie God zijn. En jullie zullen inzien dat ik, de HEER, jullie
God ben, die jullie bevrijdt van de last die je door de Egyptenaren is opgelegd. 8 Ik zal jullie
naar het land brengen dat ik onder ede aan Abraham, Isaak en Jakob beloofd heb; dat land
zal ik jullie in bezit geven. Ik ben de HEER."'

[Evangelie: Lukas 13, 1-9] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 Er waren op dat moment ook enkele mensen aanwezig die hem vertelden over de
Galileeërs van wie Pilatus het bloed vermengd had met hun offers. 2 Hij zei tegen hen:
'Denken jullie dat die Galileeërs grotere zondaars waren dan alle andere Galileeërs, omdat ze
dat ondergaan hebben? 3 Zeker niet, zeg ik jullie, maar als jullie niet tot inkeer komen, zul je
allemaal op dezelfde wijze omkomen. 4 Of die achttien die stierven doordat de Siloamtoren
op hen viel – denken jullie dat zij schuldiger waren dan alle andere mensen die in Jeruzalem
wonen? 5 Zeker niet, zeg ik jullie, maar als jullie niet tot inkeer komen, zul je allemaal net zo
sterven als zij.'
6 Hij vertelde hun deze gelijkenis: 'Iemand had een vijgenboom in zijn wijngaard geplant en
ging kijken of de boom vrucht droeg, maar hij vond geen vijgen. 7 Hij zei tegen de
wijngaardenier: "Al drie jaar kom ik kijken of die vijgenboom vrucht draagt, maar tevergeefs.
Hak hem maar om, want hij dient tot niets en put alleen de grond uit." 8 Maar de
wijngaardenier zei: "Heer, laat hem ook dit jaar nog met rust, tot ik de grond eromheen heb
omgespit en hem mest heb gegeven, 9 misschien zal hij dan het komende jaar vrucht dragen,
en zo niet, dan kunt u hem alsnog omhakken."'

[overweging:]
Licht Ik weet niet hoe het u vergaat, maar ik ben verbijsterd als ik de berichten uit de Oekraïne elke keer weer hoor, of lees of zie. Onvoorstelbaar toch, dat zo'n barbaarse manier van oorlog voeren nog weer op ons continent plaatsvindt. Onvoorstelbaar dat één man zoveel macht wordt gegeven dat hij zijn paranoïde ideeën in alle perversie kan uitvoeren. Dat niemand hem stopt, niemand hem tot rede brengt.

Het is alsof er zo'n geesteszieke romeinse keizer is opgestaan, of zo'n ongeremde tsaar, die ongestoord zijn gang kom gaan. Of zo'n Stalin, met z'n allesvernietigende regime. Wat dat

betreft heeft Rusland inderdaad wel een vergelijkbare geschiedenis, maar dat het nu nog in de 21ste eeuw zou kunnen gebeuren, dat had ik niet verwacht.

Wat een leed, wat een onrecht, wat een verdriet. Hoe komt dat ooit weer goed voor al die miljoenen Oekraïners op de vlucht? Voor al die mannen die gebleven zijn om zich misschien wel dood te vechten? Maar ook voor al die jonge Russische soldaten, die ook niet wisten wat hen te wachten stond!

Zelfs al zou er, als door een wonder, vandaag een einde komen aan het geweld, dan nog is het aangerichte leed van een ongekende omvang.

Wie stopt die dwaas! Wie brengt hem als oorlogsmisdadiger voor het gerecht!!

En terwijl ik dit zeg, dringt zich de kwellende vraag aan mij op: Zou ik dit ook hebben durven zeggen als ik toevallig een Russisch orthodox priester was, hier in ons land, of misschien nog wel heftiger, in Rusland zelf? Zou ik dan de moed hebben om, wat mijn stellige overtuiging is van liefde, vrede en compassie te blijven verkondigen? Ook als dat mijn eigen leven in gevaar bracht of erger nog dat van mijn geliefden? Zou ik het durven, zou ik het doen?

Als ik het zou durven, zou het zijn vanuit de overtuiging die ik haal uit de eerste lezing van vandaag. Dat onze God een bevrijdende God is, die terdege heeft gezien het leed van zijn volk, de onderdrukking, de slavernij. Die zich het lot van wie gekleineerd wordt heeft aangetrokken, die wondere wegen van bevrijding kan laten zien. Die aan zijn volk een land van vrede en gerechtigheid heeft beloofd en die met hen op weg zal gaan naar dat beloofde land, die alles in het werk zal stellen om dat land, die belofte, waar te maken.

Die niet laat varen het werk dat zijn hand aan ons begon.

Vanuit die overtuiging zou ik het willen doen, maar zou ik het ook durven? Ik weet het niet. Ik ben onder de indruk van de moed die de Oekraïners tonen in hun verzet, maar stiekem ben ik blij dat ik niet in hun schoenen hoef te staan.

Hoe komt het toch dat het ene volk veel meer te verdragen heeft, dan het andere volk. Of dat de ene mens veel meer leed op z'n weg tegenkomt dan de andere mens?

Dat vroegen de omstanders van Jezus zich ook af. Die Galileeërs die door Pilatus waren afgeslacht toen ze hun religieuze plichten wilden vervullen, waren die nu schuldiger dan andere Galileeërs die dat lot niet had getroffen? Of die mensen die omgekomen waren toen de toren van Siloam in Jeruzalem instortte, waren die mensen nu schuldiger dan anderen. Was het hun eigen schuld, dat het noodlot hen trof?

Het zou reuze interessant zijn om te onderzoeken hoe in de loop van de eeuwen over dit Bijbelgedeelte is gepreekt, een proefschrift waardig, zou ik denken. Hoe gedacht is over de vraag: Is wie het noodlot treft, daar zelf op één of andere manier ook schuldig aan?

Jezus antwoord is duidelijk: Zeker niet! Een mens is niet schuldiger dan anderen omdat het noodlot hem of haar treft.

Ik vraag me af of die duidelijkheid altijd geklonken heeft of klinkt als dit Bijbelgedeelte werd of wordt uitgelegd. Ik vrees van niet. Het noodlot is toch wat beter te begrijpen als je zou kunnen denken dat iemand, die erdoor getroffen wordt, er toch wel voor een deel aan heeft bijgedragen. Toch een beetje: eigen schuld, dikke bult.

Jezus is duidelijk: Zeker niet! Een mens is niet schuldig aan het noodlot dat hem of haar heeft getroffen. Het had ons ook kunnen gebeuren. Geopolitiek is onze plek een andere dan die van de Oekraïners, maar het besef is wel belangrijk: Het had ons ook kunnen overkomen.

Het is ons vroeger ook overkomen, toen er een andere gek aan onze oostgrens opstond, zijn macht verwierf in korte tijd, zijn volk manipuleerde en ons land vernietigend in bezit nam!

Het kan ons ook gebeuren. Bedenk dat je zelf slaaf geweest ben in Egypte en hoe blij je was met de bevrijding, met het beloofde land dat je vervolgens is gegeven.

Jezus zegt: Het is zeker niet iemands schuld als het noodlot je treft maar dan komt er een ingewikkeld zinnetje achteraan, dat die bevrijdende overtuiging weer helemaal te niet kan doen. Jezus zegt op die vraag of je schuldig bent aan je eigen noodlot: Zeker niet, zeg ik jullie, maar als jullie niet tot inkeer komen zal hetzelfde lot je treffen.

Tja, wat zeg je nu, Jezus!

Je zou wel eens even met Jezus daarover in discussie willen gaan. Wat bedoel je nu. Is dat niet tegenstrijdig wat je eerst zei? Geruststellend en onheilspellend tegelijk. Wat bedoel je nu?

In discussie gaan met Jezus kan niet meer, maar daarom moeten we erover met elkaar in discussie gaan in Bijbelstudie of gespreksgroep of bij de koffie, alhoewel we die vandaag nu net niet kunnen drinken na de dienst vanwege de Stevensloop die vandaag in en om de kerk gehouden wordt.

Ik interpreteer het zo: Natuurlijk is het niet zo dat een mens schuldig is aan het noodlot dat hem of haar treft. Gelukkig is Jezus daar heel stellig over: Zeker niet!

Maar dat ontslaat je niet van de plicht om zorgvuldig te leven. Zo te leven alsof je er wel schuldig aan zou kunnen zijn. Zo te leven dat je de tijd die je gegeven is, benut op een wijze die ligt in de lijn van Gods bedoelingen.

Om die weg opnieuw te vinden is onze 40-dagen-tijd, waarin we nu zitten, onze bezinningstijd naar het bevrijdingsfeest van Pasen toe, heel geschikt. Je opnieuw afvragen hoe je leven moet worden ingericht naar Gods bedoelingen. Niet om daarmee het noodlot af te weren. Jammer genoeg kan dat niet. Het kan ons ook gebeuren. Maar wel om zo te leven, vóór en tijdens en na het noodlot, dat het leven waarde-vol is. Vol van liefde en vrede en compassie.

Misschien moeten we nu bijvoorbeeld wel iets met die Oekraïense vluchtelingen die op onze weg komen. Misschien helpen ze ons wel om een echt beeld te krijgen van vluchtelingen, te beseffen dat ook die eerdere vluchtelingen uit Irak of Iran, of Syrië hier niet gekomen zijn uit luxe, maar omdat het noodlot toen hen trof en wij dus ook voor hen een ruimhartig welkom moeten bieden.

Het kan ons ook gebeuren. Bedenk dat je zelf ook slaaf bent geweest in Egypte.

Iets laten zien door onze daden, van het bevrijdende karakter van onze God.

Zouden we het durven, of worden we door de grootsheid van het wereldgebeuren zo verlamd dat we denken: we doen maar even niets. We trekken ons maar stil in ons veilige hoekje terug en laten het maar even overwaaien.

Zo verlamd dat we zouden zeggen: Wat maakt het in deze grote wereld nu uit dat wij ons zouden inzetten voor compassie en vrede. Druppel op de gloeiende plaat. Ik doe het maar niet….

Stel je voor, dat Jezus dat gezegd zou hebben: ik doe het maar niet…

Stel je voor dat al die mensen die ons zijn voorgegaan, geïnspireerd door die Jezus, dat die hadden gezegd: Ik doe het maar niet….

De 40 dagen voor Pasen, waar we nu inzitten, daagt ons uit, spoort ons aan om te zeggen:

Ik doe het maar wel!!

Ook al heeft mijn inzet tot veranderende leefstijl, mijn inzet voor compassie en vrede, mijn inzet voor de opvang van vluchtelingen, maar een beperkt effect, toch blijven zeggen:

Ik doe het maar wel!!

Ik kan misschien het noodlot niet keren voor mij en voor anderen, maar ik kan wel in hun, in mijn noodlot tonen, dat ik iets begrepen heb van die God van bevrijding, die God van compassie en vrede.

Ik doe het maar wel!!

Paul Oosterhoff, paul@oosterhoff.nl